

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: EFRO Vlaanderen 2014-2020: Beleidsimpactevaluatiestudie uitvoering EFRO-programma 2014-2020.

Samenvatting

Met deze mededeling neemt de Vlaamse Regering acte van de grondige beleidsimpactevaluatiestudie waaraan het Vlaamse Operationele EFRO Programma 2014-2020 (OP) werd onderworpen. De studie werd uitgevoerd door private partner KPMG Advisory.

Met deze beleidsimpactevaluatiestudie wordt tegemoetgekomen aan een verplichte evaluatie zoals opgelegd door Europa in Verordening 1303/2013 (EU). Daarnaast wordt met deze impactstudie ook uitvoering gegeven aan de vereisten die de VCO dienaangaande stelt. Na mededeling van de beleidsimpactstudie OP 14-20 kan deze, zoals voorzien door de VCO, ook worden gepubliceerd op de website van het departement FB.

Het procedureverloop dat de VCO wijkt enigszins af van het goedkeuringsmoment van EFRO-programma's en hun verplichte evaluatiemomenten voorzien door de Europese Commissie. De beleidsimpactstudie van het EFRO-programma 2014-2020 diende afgerond te zijn na voltooiing van het programma in 2023, terwijl op dat moment het nieuwe EFRO-programma 2021-2027 reeds was goedgekeurd door de Vlaamse regering. Zoals werd geded in MED 0103 van 22 maart 2024 keurde de Vlaamse regering het ontwerp van OP 2021-2027 goed op 17/12/2021 en werd het definitieve OP, na validatie door de Europese Commissie, medegedeeld aan de Vlaamse regering.

Het EFRO-programma wordt steeds onderworpen aan grondige evaluatie. Een nieuw EFRO-programma wordt daarnaast steeds formeel goedgekeurd door de Vlaamse regering. Resultaten uit de impactevaluatiestudie van een vorig EFRO-programma worden zoveel als mogelijk meegenomen in het lopende EFRO-programma en dienen als inspiratie voor een volgend EFRO-programma.

Samenvattend kan gesteld worden dat de beleidsimpactevaluatiestudie gunstig is. Het EFRO-programma realiseerde binnen elk van de prioriteitsassen impact. Deze impact is net zo divers is als het programma zelf. Daarom werden diverse methodieken gecombineerd om gegevens samen te brengen en inzichten te verzamelen.

////////////////////////////////////

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsdomein: Economie, Wetenschap en Innovatie;
Beleidsveld: economie en innovatie.

De voorliggende mededeling gaat in op het “EFRO Vlaanderen 2014-2020” luik van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling.

Het EFRO-programma is gebaseerd op het Meerjarig Financieel Kader 2014-2020, de Verordening Gemeenschappelijke Bepalingen en de EFRO-Verordening.

Conform de beleidsnota Economie, Wetenschapsbeleid en Innovatie 2019-2024 coördineert VLAIO de uitvoering en het beheer van het Vlaamse EFRO-programma. Op basis van het principe van gedeeld beheer worden EFRO-programma's eerst voorbereid en gevalideerd door de Lidstaten om daarna door de Europese Commissie beoordeeld en goedgekeurd te worden.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

De Vlaamse regering onderschreef voorheen regelmatig de toegevoegde waarde van het EFRO-fonds, de cohesiefondsen en EU-samenwerking in het algemeen.

Dit gebeurde onder meer via:

- NOTA aan de Vlaamse Regering (VR 2014 0606 DOC.0843/1) betreffende de goedkeuring van het Vlaams operationeel EFRO-programma 2014-2020 in het kader van het cohesiebeleid;
- BISNOTA aan de Vlaamse Regering (VR 2015 0304 DOC.0330/1BIS) betreffende de uitvoering van het Vlaamse EFRO-programma 2014-2020 in het kader van het cohesiebeleid.

2. METHODIEK

Het **Vlaamse EFRO-programma ‘Investeren in groei en werkgelegenheid 2014-2020’** is opgebouwd rond **vier inhoudelijke prioriteiten**, nl. inzetten op onderzoek en innovatie, verhogen van het concurrentievermogen van kmo's, stimuleren van de transitie naar een koolstofarme economie, inzetten op duurzame grootstedelijke ontwikkeling; en heeft zowel een interne (Vlaamse) als externe (Europese) focus. Het programma omvat meer dan 290 projecten en vertegenwoordigt een totale investering van €547 miljoen, waarvan €210 miljoen wordt gefinancierd via Europese middelen. Het beoogt enerzijds de concurrentiekracht van Vlaanderen op een duurzame manier te versterken, en wil daarnaast via de gesteunde projecten een bijdrage leveren aan het cohesiebeleid van de Europese Unie en aan de Europa 2020-strategie voor een innovatieve, duurzame en inclusieve groei.

De **centrale vraag** die zich hierbij stelt, is **welke impact** deze veelheid aan projecten realiseren, en hoe deze aan te tonen. Deze vraag werd in het kader van deze evaluatie onderzocht. De **impact** die de verschillende projecten binnen EFRO 14-20 nastreven is **net zo divers als het programma zelf**. Deze evaluatie kan gezien worden als een aanvulling van de jaarverslagen die EFRO Vlaanderen jaarlijks opmaakt, en bouwt verder op de tussentijdse evaluatie van het programma die reeds in 2018 werd uitgevoerd. Centraal in dit document staan een **aantal ex-post evaluatievragen** die verder gaan dan

/

jaarlijks het monitoren en opvolgen van de vooraf vastgelegde **output- en resultaatindicatoren** binnen het Operationeel Programma (OP).

Voor dit eindrapport werd **aan de hand van bijkomende primaire dataverzameling** bij zowel VLAIO, projectpromotoren als de finale doelgroep van de projecten meer diepgaand ingegaan op de effecten die EFRO binnen de vijf prioriteitsassen op meer langere termijn teweegbrengt, met als doel de **relevantie en meerwaarde** van het afgelopen EFRO 14-20 programma in kaart te brengen door middel van zowel kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethoden.

Het onderzoek werd uitgevoerd door KPMG Advisory in samenwerking en overleg met een interne stuurgroep binnen VLAIO. De onderzoeksactiviteiten, i.e. de deskresearch en bijkomende interviews, online surveys, focusgroepen en casestudies werden uitgevoerd in de periode mei 2023 tot en met november 2023. Het eindrapport werd opgeleverd in maart 2024.

Voor naamste evaluatievragen

De uitgevoerde evaluatie had als doel na te gaan wat de **relevantie en meerwaarde** is van de interventies die het EFRO-programma ondernam op het socio-economische ecosysteem waarin het opereert, en dit zowel met oog op rapportage richting Europa als om inhoudelijke inzichten te vergaren die kunnen worden aangewend met oog op de komende EFRO-periode.

De evaluatie had tot doel een antwoord te bieden op de **overkoepelende evaluatievraag** 'In welke mate heeft het EFRO 14-20 programma voor Vlaanderen bijgedragen aan de ontwikkeling en verduurzaming van de regio dankzij (i) het stimuleren van onderzoek en innovatie, (ii) het versterken van het concurrentievermogen van kmo's, (iii) het stimuleren van de transitie naar een koolstofarme economie, (iv) het bevorderen een duurzame stedelijke ontwikkeling en (v) REACT-EU?'

Naast het in kaart brengen van de realisaties en meerwaarde per prioriteitsas, werden ook een aantal specifieke evaluatievragen beantwoord in het rapport, onder meer:

1. Welke **open innovatiecentra** werden gerealiseerd dankzij EFRO steun?
2. In welke mate versterkt het EFRO-programma de **slimme specialisatiestrategie** van Vlaanderen?
3. In welke mate draagt EFRO bij aan de **groei van ondernemingen** die gebruik maken van de door EFRO gesteunde projecten (i.e. de **finale doelgroep**)?
4. In welke mate heeft EFRO bijgedragen tot het **introduceren van nieuwe technologieën** in de industrie en dit bij diverse **doelgroepen**. Zijn daarbij vooral grote dan wel kleine ondernemingen bereikt? Gaat het om innovatietrekkers of innovatievolgers?
5. Wat is het zogenaamde **'hefboomeffect'** van door EFRO gesteunde investeringen?
6. In welke mate is het EFRO-instrument **complementair gepositioneerd** binnen het VLAIO - aanbod, en zijn er naast EFRO-steun nog mogelijkheden voor publieke steuntoekenning?
7. In welke mate heeft EFRO-ondersteuning geboden aan **nieuwe vormen van ondernemerschap** en nieuwe ecosystemen?
8. In hoeverre heeft het EFRO-programma bijgedragen aan de **bevordering en ontwikkeling van fietssnelwegen** in Vlaanderen en het wegwerken van zogenaamde missing links?
9. Heeft het EFRO-programma geleid tot een **economische en sociale opwaardering** van achtergestelde gemeenschappen en/of buurten in grootsteden Antwerpen en Gent?
10. In welke mate heeft het EFRO-programma geleid tot een **hogere sociale cohesie** in achtergestelde gemeenschappen en/of buurten van de grootsteden Antwerpen en Gent?
11. Kunnen de REACT-EU middelen gezien worden als een **brug** tussen het EFRO 14-20 programma en het EFRO 21-27 programma?
12. Kunnen de REACT-EU middelen gezien worden als **complementair** aan het Plan Vlaamse Veerkracht?

Om deze vragen te beantwoorden, werd vertrokken van de **projectinformatie** die reeds bij VLAIO voor handen was. Deze basisinformatie (vaak zelfrapportage vanuit de projecten in de vorm van bestaande documenten en rapporteringen) werd aangevuld met bijkomende inzichten uit **interviews, surveys, focusgroepen** en diepgaande **casestudies** om tot nieuwe inzichten te komen.

3. RESULTATEN

Onderzoek en innovatie

Het EFRO 14-20 programma legt sterk de nadruk op onderzoek en innovatie, met een focus op het vervullen van cruciale randvoorwaarden in de keten richting vermarkting en kennisvalorisatie. Dit wordt ondersteund door diverse steuninstrumenten van VLAIO, waarbij EFRO een belangrijke rol speelt door een groot aantal projecten te ondersteunen die niet alleen gericht zijn op onderzoek en innovatie, maar ook op kennisvalorisatie en vermarkting. Open innovatiecentra worden beschouwd als essentieel voor deze valorisatie en vermarkting, waarbij het EFRO-programma aanzienlijk bijdraagt aan de innovatiecapaciteit in Vlaanderen, waarbij een aanzienlijk percentage van de gesteunde projecten aan deze centra voldoet.

Verder blijkt uit onderzoek dat EFRO een breed scala aan sectoren bestrijkt en alle focusdomeinen binnen de Vlaamse 'Slimme Specialisatiestrategie' vertegenwoordigt. De financiering door EFRO blijkt niet alleen gunstige effecten te hebben voor de projectpromotoren, maar ook voor andere bedrijven die gebruik maken van de gesteunde projecten. Daarnaast wordt de additionaliteit van EFRO-financiering benadrukt, waarbij een aanzienlijk deel van de projecten aangeeft dat EFRO-steun noodzakelijk was om de financiering rond te krijgen. Daarnaast vermeldt men dat het feit dat EFRO maximaal 40% van de projectbegroting bijdraagt, zorgt voor een belangrijke financiële hefboom en stimuleert de verkrijging van andere vormen van financiering.

Concurrentievermogen kmo's

Het EFRO 14-20 programma speelt een cruciale rol in het versterken van het concurrentievermogen van kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) in Vlaanderen. Binnen prioriteitsas 2 worden diverse projecten gefinancierd die gericht zijn op het creëren van een ondernemende cultuur en het stimuleren van het ondernemerschap, voornamelijk onder jongeren van verschillende doelgroepen. Hoewel de focus voornamelijk ligt op het aanwakken van ondernemingszin bij jongeren, blijkt uit onderzoek dat dergelijke projecten meetbare positieve effecten hebben op het aantal jongeren dat uiteindelijk de stap naar ondernemerschap zet. Daarnaast ondersteunt EFRO-initiatieven die bedrijven begeleiden bij het verduurzamen van hun businessmodel, waarbij een aanzienlijk percentage van de deelnemende bedrijven aangeeft hun bedrijfsmodel te hebben geprofessionaliseerd of geïnnoveerd na het volgen van het aanbod, wat vaak resulteert in extra omzet.

Verder draagt EFRO binnen deze prioriteitsas ook bij aan het bevorderen van een ondernemersvriendelijk klimaat bij lokale en provinciale besturen, onder meer door het ondersteunen van initiatieven rond 'slimme data'. Hoewel deze projecten tot op zekere hoogte hebben bijgedragen aan een meer ondernemersvriendelijk klimaat, ervaren voornamelijk lokale besturen en beleidsmakers de grootste voordelen van deze initiatieven, terwijl rechtstreekse voordelen voor handelaren nog beperkt zijn. Het benadrukt de potentie voor verdere winst op dit gebied in de toekomst.

